

BUDA OSTROMA 1602-BEN.*

I.

János király halála után az ország fővárosának, Budának török kézre jutása 1541-ben a legérzékenyebben sújtotta Magyarországot, mert az országnak három részre darabolását vonta maga után.

A magyar királyi trónra került Habsburgok is érezték azt a hátrányos és megalázó helyzetet, hogy a magyar királyi címet viselték ugyan, de valójában csak az ország egy harmad részén uralkodhattak. Mindamellett azok a vállalkozások, melyeket időnkint Buda visszafoglalására tettek, a külföldről hozott hadvezérek gondatlansága s az idegen zsoldos csapatok lelkesedéshiánya miatt eredménytelenek maradtak még olyankor is, midőn a körülmények a visszafoglalásra a legkedvezőbbek voltak.

Mint ismeretes dolog Buda eleste után mindjárt az 1542-ik évben megkísérelték Ferdinánd király német csapatai annak visszafoglalását, de kudarczezal vonultak vissza.

Azután hosszú ideig nyugodtan birtokolták a törökök Budát s csak a tizenöt éves török háború alatt, Rudolf király idejében tettek két ízben, 1598-ban és 1602-ben, kísérletet Buda visszafoglalására, de sikertelenül. Az 1598. évi ostromot nem igen lehet komoly számításba venni, mivel inkább csak készülődésekből állott, annál inkább figyelmet érdemel az 1602. évi ostrom, melyet Rosswurm tábornok vezetése alatt végeztek a császári hadak.

* A véletlen folytán két írónk egyszerre foglalkozott e tárggyal. Veress Endre, kinek értekezését mult évfolyamunkban közöltük, leginkább olasz források alapján írt, míg a jelen dolgozat a török forrásokból merít s érdekesen egészíti ki Veress munkáját. *Szerkesztő.*

Az alkalom Buda visszafoglalására rendkívül kedvező volt ekkor, mert a védő sereg gyengén állott, a felmentésre jött török sereg tehetetlenül kényszerült élelmiszerek hiányában visszavonulni, a császári haderő pedig nagyszámú volt s élelmiszerekben és az ostromláshoz szükséges hadieszközökben bővelkedett. S a czélt még sem érték el, Buda tovább is török kézen maradt.

A sikertelenség oka ez alkalommal nem a hadseregben, nem is a körülményekben, hanem kizárólag a hadvezetésben volt. Rosswurm tábornoknak gondatlanságára és könnyelműségére legjobban világot vet és az egész hadvezetés jellemzésére következtetést enged Istvánfi Miklósnak az a kis megjegyzése, hogy mikor a csata tüzeiben levő egyik hadosztálynak, mely a budai várból kirohanást intéző törökökkel erős küzdelmet vívott, a legjobban szüksége lett volna segítségre, akkor a császári tábornok «sátorában koczka- és kártyajátékkal töltve az időt, az ellenségnek tért engedett, hogy mindazt megtehesse, a mit akar».¹

A császári tábornok üzletnek tekintette foglalkozását s nem állott különös érdekében, hogy Buda visszakerül-e a törökök kezéből a magyarok birtokába vagy nem.

A körülmények ez alkalommal rendkívül kedvezők voltak Buda visszafoglalására, a miről legjobban bizonyosságot tesznek magának az ellenfélnek, a törökök egykorú íróinak feljegyzései. Két egykorú török író, Pecsevi Ibráhim és a jeles történetíró Hadszi Kalfa, más néven Kjátib Cselebi beszélnek el Buda 1602. évi ostromát s e két író közül az egyik, Pecsevi Ibráhim, mint szem- és fültanu beszél, mert személyesen ott volt a török hadseregben és saját szemével látta Buda ostromát.

Az 1602. év nyarán az egész török haderő Jemisdsi Haszán nagyvezír vezetése alatt Erdélybe indult, hogy azt újra török uralom alá hajtsa s elbizakodottságában Budát úgyszólván szabad prédául hagyta a császári seregnek, mely Győr környékén táborozott.²

¹ Ferunt Rosswurmium eo tempore alea et chartis pictis in tabernaculo ludendo... sicque tempus terendo, hosti spatium exequendi quae volebat concessisset. Istvánfi Hist. lib. XXXIII.

² Istvánfi u. o.

A török sereg Erdélybe indulásának az oka az volt, hogy Báthory Zsigmond a fejedelemségről lemondva, Erdélyt Rudolfnak engedte át, ki a kegyetlen Basta Györgyöt nevezte ki Erdély kormányzójává. Ennek zsarnoki eljárása ellen Székely Mózes vezetése alatt fellázadtak az erdélyiek, de vereséget szenvedtek, minek folytán Székely Mózes a törökökhöz menekült s a Belgrádon állomásozó Jemisdsi Haszán pasa nagyvezirt hívta Erdély segítségére. Báthory Zsigmond politikája folytán Erdély kisiklott a török fenhatóság alól, azért a törököknek saját érdekük is magával hozta az erdélyiek kiszabadítását a császári hatalom alól.

Ezekről a dolgokról Pecsevi Ibráhim a következőket írja:¹ Erdély vilájetben néhány népfaj van s ezek mindegyikének megvan a maga kerülete. Ezek ügyeibe senki bele nem avatkozik. Ezek egyike a székely nevű hitetlen nép. Régi törvényük az, hogy az ő váraikba az erdélyi vajda sem léphet be.

Abban az időben a királynak nevezett² tévelygő mit tett, mit nem tett, erőszakoskodott és váraikba behatolt, a kincstárból annyi pénzt vitt el, a mennyi tetszett s hadi felszerelésükből, a mennyi fegyvert és hadi szert csak megkivánt, elvette, némelyeket megöletett, másokat megöletni szándékozott. Ezek főemberei közül Székely Mózes nevű főember télen elszökött és a szerdárhoz³ jött s hódolatát bemutatva oltalmat kért tőle és Erdély elfoglalásának könnyű módját jelelte meg.

Onnan Pécsre jött és ott a tatár khánnal találkozott.⁴ Én is jelen voltam akkor a khán ő fenségének divánjában.

Jemisdsi Haszán ennek a szerencsés hitetlennek beszédjét jó akarattal fogadta és Erdélyország elfoglalását kezébe vette. Elhatározta, hogy Belgrádból Erdélybe megy, csakhogy mivel Székesfejérvár a hitetlenek kezében volt, világos dolog, hogy míg Székesfejérvár a hitetlenek kezén van, addig Budán sem lehet senki biztonságban, azért először Székesfejérvárra kellett menni.

¹ Pecsevi Tarikhjából az 1866. évi konstantinápolyi kiadást használom a fordításnál.

² Tulajdonkép Basta György, a király hadvezére tette azokat a törvénytelenégeket, melyeket a török író elszámál.

³ T. i. Jemisdsi Haszán pasa nagyvezirhez.

⁴ A tatár khán ekkor Pécsen volt téli szálláson.

Mikor pedig Székesfejérvár Isten segítségével ismét iszlám kézbe került, Székesfejérvárról azonnal Erdély felé indultak s Budán a hídon keresztülmenve, a pesti mezőre szállottak. Budának élelmi készletét és egyéb hadi felszerelését és őrségét kiegészítették s azután elhatározták az Erdélybe menetelt.

A pokolra való hitetlenek Esztergom átellenében Dsigerdelen¹ mellett táboroztak s lesték, hogy az iszlám sereg milyen irányban megy. S miként az iszlám seregnek hasonlíthatatlan szokása, hogy reggel és este *Allah, Allah* kiáltással Istent magasztalja, ők is *Jezus* nevét kiáltották, a ki alatt *Iszát*² — legyen neki üdvözet! — értik és ágyúikat minden reggel és este el-sütötték.

Senki sem találta helyesnek, hogy az ellenséget így mögöttünk hagyva Erdélybe menjünk, de a szerdár makacsságában el nem tért tervétől. Szufi Szinán pasa Buda őrizetében básbuggá rendeltetett, Kadizáde Ali pasa volt a budai beglerbég, Kodsza Hábil efendi pedig a budai kadi.

Ezek egyik napon valamennyien a szerdárhoz jöttek s a szokásos üdvözlések után így szóltak: «Mikor a hitetlenek ágyúikat a fülünk töve mögött sütögetik el, akkor az iszlám sereggel másfelé messze távolba menni, szörnyűséges hiba.»

Jemidsi azt válaszolta: «Hiteles értesülésem van róla, hogy az ellenség serege csak öt-hatezer hitetlenből áll s nincs is arra erejük, hogy valamely helyet megtámadjanak. Legyetek tehát csak nyugodtak.» Ilyenféle czélozgatással vigasztalta őket.

Ali pasa azonban ezt felelte: «Ez éjszaka a hitetlenektől egy kémem érkezett. Régi emberem már, azért megbízható. Ő azt bizonyítja, hogy a hitetlenek táborában negyven nagy ágyú és nyolczvanezernél több ember van. Ha ez a szavam hazugság lenne és távozástok után ők Budát nem vennék ostrom alá, ime! itt van a tábori kadi s foglalja jegyzőkönyvbe e szavaimat, az esetben a legkegyetlenebb módon öless meg engem.»

¹ Dsigerdelen = Párkány. Rosswurm Győr alól kimozdulva Vác felé vette útját s midőn Jemidsi Haszán pasa Pest alatt táborozott, ő Párkánynál állott.

² Isza néven nevezik a muszulmánok Jezust.

Jemisdsi azonban makacs albán ember volt és feltett szándékától el nem tért, hanem azt felelte Ali pasának: «Ez a dolog nálunk általános hiresztelés és csupán az a czélja, hogy az iszlám seregnek Erdélybe menetelét késleltesse. Ebben az évben azonban ők sem várat ostromolni, sem ellenállani nem tudnak.»

A boldogult urunk¹ volt ekkor a rumeliai beglerbég s így szólt: «Ha ez így van, akkor ez Istennek kegyelme hozzánk. Add tehát a gyors és könnyű lovasságot és a portyázásra alkalmas csapatokat mellém, hogy három-négy csapatra osztva ezekkel Fülek és Szécsény várakon túl a bányavidékre menjek s a még be nem hódolt tartományt feldőljük és kiraboljuk. Insallah! ez nagyobb szolgálat lesz, mint Erdély elfoglalása.»

Ámde ő ebbe sem egyezett bele s a következő napon Szolnok felé elindultak.

II.

Pecsevi Ibráhim fönnebbi elbeszélése világosan feltárja a kedvező helyzetet a császári sereg számára. A nagyvezir túlságos elbizakodottságában magára hagyta Budát, midőn a császári sereg alig egy-két óránnyira táborozott attól, másrészt a budai török őrség tele volt aggodalommal s az önbizalomnak ez a hiánya már maga is nyereség volt a császári seregére.

Rosswurm tábornok Vác alól sietve Budára jött, mikor a nagyvezir serege Szolnoknál már átment a Tiszán. A császári sereg a Szent-Endre szigeten a Duna mindkét partjához hajóhidat készített s így Pestet és Budát is ostrom alá vehette és szabadon közlekedhetett egyik partról a másikra, a nélkül, hogy a törökök ebben megakadályozhatták volna.

Az ostromló sereg először Pest vára elfoglalását vette munkába. Nehogy Buda és Pest között az összeköttetés fennmaradjon és az ostromlott pesti törökök Budáról segítséget kapjanak, e végett a két vár közt levő hajóhidat kellett szétrombolni. Ezt a feladatot hamarosan el is végezték a dunai

¹ Lala Mohammed pasa, Pecsevi nagybátyja, kit munkájában állandóan «a mi urunk» néven emleget.

magyar sajkások,¹ kik egyesült rohammal a hidat közepen szét-szakították s ezzel megszűnt a közlekedés a két vár között.

Pestnek a sorsa most már hamarosan eldőlt. Mind a Duna felől, mind a szárazon megrohanták azt a császári seregek s egyetlen rohammal sikerült azt elfoglalni. Ebben a támadásban legjobban kitüntették magukat a magyar sajkások és az esztergomi magyar csapatok.² Az ostromló sereg Pesten temérdek sok záskmányhoz jutott, melyből legtöbb haszna volt a császári tábornoknak, ki a magyar katonáktól erőszakkal elszedegette maga számára a záskmányt.³

Pest vára elfoglalásáról a fönnebb említett Kjátib Cselebi a következőket írja: Az ellenség serege, mikor meghallotta a szerdár távozását ágyúit azonnal felszedte s magyar, horvát és frenk katonaságával Rebi-ül-evvel hónapban⁴ Ó-Budára jött és ott hajóhidat építvén, a Leány-szigetre⁵ mentek. Hajóhadukkal is előrejöttek, a hidat elvágták s Pestet, melynek a Dunaparton fala nem volt,⁶ a szárazon is körülfogták ágyúikkal.

Az iszlám sereg egy csapata a Duna partján levő nagy toronyba zárkózott s Budáról egy-két sajka jött értük és azokon a tulsó partra mentek át. A többiek, az öregek, gyermekek és asszonyok mind fogságba jutottak.

Mintegy ötezer főnyi ellenség bevonult és Pestet elfoglalták. A többiek Ó-Buda alatt táboroztak és a Gürzeliászon⁷ levő palánkát is elfoglalták. Azután Buda várát vették ostrom alá és Gül-baba felől tíz darab ágyúval támadták meg s a Toprák-

¹ Istvánfi, Hist. lib. XXXIII.

² U. o.

³ Reperta est in urbe ingens rerum omnium præda et præter captivos cuiusvis sexus et ætatis, ac equos circiter mille militares... quorum magna pars Rosswurmio, eum a militibus, potissimum ab Ungaris extorquente cessit. Istvánfi i. h.

⁴ Rebi-ül-evvel hónap ez évben augusztus 17-én kezdődött el.

⁵ Törökül: Kiz adaszi, vagyis leány szigete. Így nevezték a régi török írók Margit-szigetet.

⁶ Utóbb ott is építettek falat, mint ezt Evlia Cselebi bizonyítja, ki 1663-ban járt Pesten. L. Evlia Cselebi utazásai. I. 258. l.

⁷ Gürzeliász néven ismerték a törökök a Gellérthegyet. A Gellért-hegyi erődítmény elfoglalásáról Istvánfi nem tesz említést.

kule előtt és a Bécsi-kapu és Ova-kapu¹ felől ostromsánczokat és ágyukat állítottak és erősen vívni kezdték.²

III.

Pest vára elfoglalása nagy eredmény volt. A törököket megfélemlítette, a keresztény seregbe pedig bizalmat öntött. S Buda elfoglalása, melyre most igazán kedvező alkalom volt, mégis elmaradt. Mátyás főherczeg is megérkezett a táborba s megparancsolta, hogy az ostromot a legnagyobb erővel folytassák, de a parancsot a császári tábornok nem hajtotta végre kellő erélyességgel. A csüggedő törökökbe pedig új erőt öntött Jemidsi Haszán pasa nagyvezir visszaérkezése a Tiszántúlról Pest alá.

Az elbizakodott nagyvezir hadseregével már az Alföldön Békésmegyében járt, amikor Budáról futárok érkeztek utána és sürgetve kérték, hogy térjen vissza Budára, mert a vár veszedelemben van. Hasztalan marasztalta őt Székely Mózes és hiába hívogatta őt Erdélybe,³ a nagyvezir nem merete magára venni a felelősséget, ha Buda vára keresztény kézre kerülne, azért sietve indult vissza Budára.

A sietve visszatérő török seregnek az a nehéz feladata volt, hogy Pestet visszafoglalja és Budát az ostrom alól felmentse s ehhez a feladathoz hiányzott nála a legszükségesebb dolog, az élelmiszer a katonaság számára. Mindamellett a Pest alá érkezett nagyvezir, ki Rákos mezeje körül győzelmes csatát vívott Rosswurm csapataival,⁴ ostrom alá vette Pest várát, mialatt a császári sereg meg Budát ostromolta. A török sereg azonban rövid idő múlva kénytelen volt élelem hiánya miatt felhagyni az ostrommal és Pest alól elvonulva Budát sorsára hagyta.

¹ Ezeknek leírása olvasható Evli Cselebi útleírásaiban I. kötet 236. lap.

² Kjátib Cselebi vagy másképp Hadszi Kalfa munkája, mely az 1591—1654. terjedő eseményeket foglalja magában (az író meghalt 1659.), nyomtatásban is megjelent Konstantinápolyban 1869-ben két kötetben.

³ Interea Gimesgis Hasanes rejectis in praesens Moysis Siculi precibus . . . magnis itineribus in campos Destanos reversus est. Istvánfi i. h.

⁴ Atrox et cruentum proelium exortum est, in quo superiores fuere Turcae mondja Istvánfi i. h.

Bármily kedvezően alakult is így a helyzet a császári sereg-
re, Buda mégis a törökök birtokában maradt egyrészt az
ostromolt török sereg bátorsága és kitartása, másrészt a császári
hadvezér gondatlansága folytán, a melyhez hozzájárult még az
időjárás kellemetlensége, a sok esőzés is, a melynek rovására
írták aztán az egész hadi vállalkozás sikertelenségét.

A nagyvezir visszatéréséről Pest alá és Pest ostromáról a
török táborban jelen volt Pecsevi Ibráhim ezeket írja: A szállás-
készítők már Gyula mezejére¹ érkeztek és sátoraikat felütötték.
A szerdár is megérkezett az iszlám sereggel együtt s mikor
éppen megszállóban voltak, akkor érkeztek oda a segítség-
kérők.

Akkor megvolt a zajongók ideje és a hadi népből a szerte-
lenkedők számára megnyilt az alkalom. Jemidsivel túlságosan
bántak és nagyon pirongató szókat mondtak neki. Ő maga is
megbánta a dolgot, de mi haszna?

Arról a helyről vissza kellett térni és az ötödik állomási
hely már Pest mezején volt. Ámde Pest a hitetlenek hatalmában
volt s ők a Leány-szigetről is hidat készítettek a pesti partra
és a szigeten ágyukat állítottak fel s az iszlám seregnek még a
Dunához és Budához való közeledést sem engedték meg. Sok
tanácskozás és beszélgetés után végre mi is ágyukat állítottunk
Pest ellen s két-három helyről is ostromoltuk azt. A hitetlenek
velünk átellenben negyven ágyuval támadták Budát, mi pedig tíz
ágyuval vívtuk Pestet.

Az ostromlók leghíresebbjei voltak Poiráz Oszmán és Öküz
Mahmud. Ezek maguk is ostromsánczba mentek, mint a jani-
csárok s mintha csak más erővel fogtak volna az ostromhoz.
Saját szememmel láttam, hogy mikor ezek az ostromsánczból
visszajöttek, akkor Murad pasa, Mahmud pasa s a mennyi begler-
bég és vezir csak volt, felállottak előttük s már messziről üdvö-
zölték őket. Csupán még a mi boldogult urunk² volt ilyen dicső-

¹ Kjátib Cselebi azt állítja, hogy a Budáról küldött török futárok,
kik a nagyvezir visszahívására mentek Szarvasnál találkoztak vele:
•A csausok Szarvas állomáshelyen érték utól a szerdárt.• Kjátib Cselebi,
Fezleket-etteváríkh I.

² Lala Mohammed pasa.

séges ember. Ezeket mindenki magasztalta s mindenki azt mondta róluk: Mily derék vitézek!

Tíz-tizenöt nap multával azonban az iszlám seregben nagy éhség mutatkozott. Húsz-huszonkét aranyon árulták a lisztet, az árpát tíz-tizenöt aranyon lehetett csak venni. De ez még hagyján; csak lett volna annyiért is, de egyáltalán nem lehetett találni és a katonaságot Budáról kellett élelmezni.

A mult esztendőben, mikor a boldogult urunk volt Buda parancsnoka, az istállóknál¹ sövényből, vesszőfonásból egy erődítmény-szakaszt² készíttetett és a két istálló között levő nagy kaput elzáratta s a Vizi-kaputól lefelé vezető útig, két oldalon sövényfonású kerítést készíttetett. Etmekdsizáde és Jemisdi akkoriban egymás között nevetve mondogatták: «A boszniai Mohammed pasának ez az alkotása Budán». Isten úgy rendelte, hogy most tíz nap sem telt bele s kicsinye-nagyja mind belátta, hogy mily nagy szükség van arra. Ha akkor az nincsen, a sakkásoknak megálló helyük sem lett volna s a hadseregtől Budára és Budáról a hadsereghez senki sem mehetett volna és segítséget sem lehetett volna vinni és a szegény pestiek sem szabadultak volna meg és Buda is biztosan elvész. A felséges Isten sugalmazására készült az és Buda megmenekülésének ez lett egyik eszközlője.

A hadseregben azonban most már a legnagyobb éhség és szükség volt s mindenki Budáról szerezte be élelmét. Bármennyire tiltották is ott az élelmiszerek eladását, az mind nem használt semmit, mert ki pénzre vágyódott s magától is megfogva eladta, ki pedig barátjától kapta. Egyik nap tehát Ali pasa és Hábil kadi s a janicsár aga és más előkelők a szerdárhoz jöttek s így szóltak: «A ti segítségtekről most már lemondunk, mert ha még tíz napig itt időztök, Budának élelmi készletét teljesen elfogyasztjátok. Küldjétek azért Mohammed pasát³ hozzánk a várba s ha lehetséges, egy csapat katonát adjatok mel-

¹ Ott állottak egykoron Mátyás király istállói.

² Erről az istállók melletti erődítményszakaszról megemlékezik Evlia Cselebi is (i. m. 245. l.) s azt Ákhor-kapu vagy Istálló-kapu erődítményszakasznak nevezi.

³ T. i. Lala Mohammed pasát.

léje s azután Budát a világok Ura Istenének oltalmába ajánlva menjetek el innen.» Az egész katonaság is helyeselte e szavakat.

A boldogult urunk erre azt mondá: «Két esztendeje immár folyton itt vagyok, örökös szolgálatomat talán néhányszor elmulasztottam, elhanyagoltam. Más valakinek parancsoljátok ezt a ki több szolgálatot tett, mint én.» A budaiak azonban annyira könyörögtek neki, hogy ismételten kezét, lábát csókolták. Jemisdsi nagyvezir is a nyakába borult s a szakállát csókolta neki s azt mondta neki: «Testvérem! én a te értékedet nem tudtam. Isten büntesse meg a rágalmazókat.» S annyira hízelt neki, hogy az túlságos volt.

Mikor a boldogult az esti imádság után sajkába ült, Jemisdsi gyalog ment előtte a Duna partjáig. Mikor pedig Budára érkezett, a katonaság éjjel ébren volt s a kikötőnél várta őt.

IV.

Midőn Jemisdsi Haszán nagyvezir élelem hiánya miatt kénytelen volt Pest alól elvonulni, az ostromló sereg nagyon kedvező helyzetbe jutott. A török sereg Belgrádba ment, Pest felszabadult az ostrom alól s így Rosswurm egész erejét Buda ostromára fordíthatta.

Lala Mohammed pasa bevitt ugyan magával Budára mintegy kétezer főnyi sereget¹ a török őrség megerősítésére, de ezzel még nem tudták volna a törökök Budát megmenteni. Megmentette azonban számukra a császári tábornok gondatlansága és az ostrom czélszerűtlen vezetése. Erről maga az ellenfél egykorú történetírója tesz bizonyosságot, a ki török írónál szokatlan őszinteséggel bevallja, hogy ha az ostromló sereg rohamot intézett volna a vár ellen, mikor a Bécsi-kapu körül aknákat ástak és az ágyukkal a falakon nagy réseket ütöttek, akkor a helyzet a törökökre válságos lett volna. Ámde a császári hadvezér ezt az

¹ Istvánfi kétezer emberről szól. Körülbelül ugyannyit említenek a török írók is. Kjátib Cselebi szerint ezer kuloglu s a topsik és dsebedsik közül szedett önkéntesek mentek be Budára Mohammed pasával.

alkalmat elmulasztotta; nem intézett rohamot a vár ellen, ha nem várta, hogy a törökök kirohanást intézzenek a várból, az ostromműveket szétrombolják és az ostromló csapatokat szétverjék.

Azután megjött az őszi esős időjárás; az ostromló sereg elvonult Buda alól; a sikertelenség okát rá lehetett hárítani az őszi esőkre.¹

Kjátib Cselebi az ostrom utolsó eseményeiről s az ostromló sereg elvonulásáról a következőket írja:² Mikor Mohammed pasa Budára bement, tanácskozott a főemberekkel s mindegyiknek vonzalmát megnyervén, mindegyiket rendeltetési helyére, a falakra küldötte. Reggel ötszáz lovasat válogatott ki és az Ova-kapu környékén az út mentén őrségre állította. Ezek az ellenük küldött ellenséges seregből igen sokat összetörtek és többeket fogságba ejtettek.

Az ellenség Gürzeliász hegye felől is ágyukat állított és tíz napig szakadatlan folyt a harc és támadás. Az iszlám katonaság puskával, gránáttal szórta szét őket. Egyik napon, mikor nagy rohamot intéztek, Szulejmán pasa gránátjait az ellenségre vetette s azoknak vasdarabjai néhány ezer hitetlent összetörtek s ezáltal visszazorította őket.

Ezután a Bécsi-kapunál aknákat kezdtek ásni. S egyik napon minden erejüket összeszedve a vár ellen egy-két ezer ágyulövést tettek s a falakat döntögetve olyan nagy réseket nyitottak azokon, hogy ha akkor rohamot is intéztek volna, *a helyzet válságossá lett volna.*

Azon éjszaka tehát az iszlám csapatok egymástól elbúcsuztak és elszánták magukat a halálra. Mohammed pasa tanácsára Rebi-ül-akhir hó 10-ik napján³ reggel az Ova-kapun az összes gyalogosok és lovasok kimentek s az ostromsánczokat hirtelenében megtámadták. *Az ellenséget gondatlanul találták,*⁴ mert

¹ Istvánfi teljesen az időjárást okozza.

² Pecsevi Ibráhim nem ment be a «boldogult urunk» néven emlegetett nagybátyjával Budára, hanem hazament Pécsre, azért ez eseményekről igen röviden szól.

³ 1602 szeptember 25.

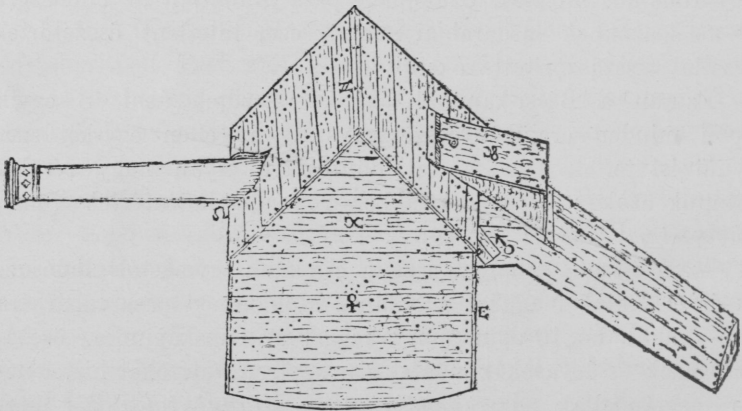
⁴ Erre bizonyosságul szolgálnak Istvánfinak föntebb idézett szavai. hogy a császári tábornok éppen akkor sátorában kártyázott.

táboruk távol volt s mielőtt segítségül érkeztek volna, az iszlám sereg két óra alatt az ellenségből igen sokat összetört, az ostrom-sánczaikat szétdúlta és az ágyúikat beszegezte. Lőporuk nagyobb részét a várba vitték, a többit pedig felrobbantották s azután visszatértek a várba. Hábíl efendi, a ki nyolczvan esztendősnél idősebb volt, a harczosok felbuzdítása végett maga is kiment és saját kezével ölt meg egy hitetlent.

Eközben szakadatlanul esett az eső is s az ostromsánczokban való tartózkodás ideje már elmúlt, azért az ellenség szomorúan összeszedte ágyúit és Esztergom felé elment. A hit-harczosok utánuk mentek és a mocsaras helyeken maradt ágyúikat elfoglalva Budára vitték.

Mohammed pasa mindegyiket megajándékozta és a dolgot a szerdárnak tudomására hozta.

Dr. KARÁCSON IMRE.

Pánzérozott ágyú a XVI-ik századból.